

Onze bedoeling is
aanleiding van
en de bede aan
ten wat tot zulke
alleen aan de
eerde volk ergen

er een geschied
tr Bronsveld op

maar bijzonden
tr Bronsveld gaf

oen, wat ik nog
d liefs ook nog
den Hoofdrede
dat men zich in
loor het illustre
digen en het un-
bede" aan te

tr Bronsveld dat
tr. H. H. Kuyp

wiens invloed is
aken. Thans heb
van mij, dat ik
lijen zou willen
nus inter parer
ef, dat onze be-

als men er van
als mannen van
lat hem dit leed
eest om anderen
Kuyper. Omdat
nblik schier he
nning is, heeft
k dit thans mi
ik hiernee ver
nabij kennen. He
reer zoover her
hen arbeid kan
miners moet van
of kleiner pro
kunnen zeggen
delen.

al het ook nood
tefreur het zelf

door hem als
et woord „bede“

ongevoelig voor
tegen Dr v. d.
zij zakelijk in het
d ongelijk stelde
in de dogmatiek
de kerkhistorie

beschuldigingen
in mijn polemiek
ij vrijwel geheel
innigst gevoelen
oon ik haast
verzekerd ben,
schrijven.

corrigendum tot

in.

hij argumenteert

liepen in de per-
vriend bij zich
verlatenheid een
e noodigen in de
heeft hij niet bij
m doen opstaan.
ren, met hetgeen
le, met de brok-
lovet met het-
le, wil hij het er
roepen, tot dat hij

reikner te schrij-
Hij vroeg niet,
ijn Heiland was
h e m, juist hem
n zondaar in het
groot gaat: al is
die als Heiland
ad, in wien men
kheid, daar hij
er menschen de
n het boek staat
ar hij, zondaar
t geheim van de
t hij voor elke
nensch juist be-

thewoner de be-
ft erop: I.N.R.I.
len).

Daardoor is een nieuw, althans voor mij, pijnlijk pers-
incident geschapen.

En hoe gaarne ik ook de discussie over deze for-
merle zijde van de polemiek geheel had laten rusten,
hoezeer ik ook weerstand heb geboden aan de ver-
leiding om op andere persuitingen kritiek te oefenen,
nu een zoo gezaghebbend man als de Hoofredacteur
zulk een vormis over mij velde, mag ik niet zwijgen.

Ik hoop mij aan mijn voornemen, dat ik in ons
blad van 4 Jan. j.l. kenbaar maakte, om mij niet verder
tegen Dr v. d. V. S. te verweren, streng te houden.

Ik heb mij vrijwillig en eenzijdig ontwapend.
Wanneer het de landdefensie betreft, moge zoo iets
onverantwoordelijk zijn, in den geestelijken strijd is
dit, wanneer hij vleeschelijk dreigt te worden, niet al-
leen verantwoord, maar zelfs geboden.

Ware het mij om „Rechthaberet“ te doen, dan zou
zulk een eenzijdige ontwapening nadeel kunnen bete-
kenen, maar waar ik, zooals ik zeide, vreesde, dat
verder doorgevoerde polemiek licht tot twisting zou
leiden, zie ik er vooral voordeel in.

Mijn genomen besluit spijt mij dan ook niet, al ben
ik daardoor naar vele kanten gebonden.

Wat ik nu schrijf is niet aan het adres van Dr v. d.
V. S., maar aan dat van den Hoofredacteur van „De
Heraut“ gericht.

Wellicht heeft deze discussie ook in ander opzicht
nog een goede zijde.

De beschuldiging is wel vernomen, dat er in onze
kerken een kliekgeest heerscht, dat zij die leiding
behoorden te geven bezeten zijn door een „adoration
mutuelle“.

Welnu, dit nieuwe persincident, hoe pijnlijk ook, be-
toekent niets meer of minder dan een logenstraffing
daarvan.

De Hoofredacteur van „De Heraut“ heeft waarlijk
niet de beschermende vleugelen over mij uitgespreid
of mij gespaard.

En ik, hoewel ik den eerbied hem verschuldigd,
hij geen letter, welke mij uit de pen vloeit, uit het
oog hoop te verliezen, zal ook van mijn zijde de ge-
paste vrijmoedigheid niet wegwerpen.

Stellig wordt het door hem niet anders begeert.

Waar ik na deze inleiding er toe overga hem mijn
„bede“ aan te bieden, zal ik, gelijk het bij een „bede“
voegt, hem in het vervolg van mijn artikel ook aan-
spreken.

Hooggeleerde Kuyper,

Gij vergelijkt in Uw artikel de polemiek tussen
Dr v. d. V. S. en mij bij den strijd, welke in vroeger
eew gevoerd is tussen Voetius en Maresius. Gij
schrijft: „Hoeveel nadeel zulk een persoonlijke pole-
mie aan de zaak des Heeren kan doen, is wel ge-
bleken in onze historie, toen de twee uitnemendste
theologen, die we bezaten, Voetius en Maresius, jaren-
lang een verbitterden strijd tegen elkander hebben ge-
voerd en elkander hebben aangevallen op zoo krenkende
wijze, dat men zich thans nauwelijks een voorstelling
daarvan maken kan. Terwijl de vijand voor de deur
onzer kerk stond en allerlei gevaarlijke richtingen, het
rationalisme van Cartesius en het subjectivisme van
Focceyus, onze Theologie bedreigden, bevochten de uit-
nemendste verdedigers onzer belijdenis elkander met
de scherpste en vinnigste wapenen. Heel onze kerkelijke
wereld werd daardoor in beroering gebracht en onze
Kerken hebben het dan ook niet aan pogingen laten
ontbreken om aan dien rampspoedigen broedertwist een
vande te maken. De smaad, waarmee de wereld spreekt
van het „odium theologicum“, den haat der theologen,
is niet geheel onverdiend. Te meer betreuren we het
daarom, dat nu ook in onze Kerken zulk een strijd
(opaliëring van mij, H.) is ontstaan, die er zelfs toe
geleid heeft, dat een onzer predikanten zich per mis-
sive tot al onze kerkeraden gewend heeft, om te

Rosegger heeft zich, door deze wijze van inkleeding,
natuurlijk een groote mate van vrijheid veroverd: zijn
misdadiger moest het alles immers, naar zijn herinne-
ring, zelfs zonder het bezit van een Nieuw Testament,
doen. En alle afwijkingen van het Bijbelsch verhaal, alle
fantasies, waarvan een ruim gebruik wordt gemaakt,
kunnen geschoven worden op de het alles alzo combi-
nerende herinnering van den gevangen schrijver.

Vooral in het eerste gedeelte komen vele apocryphe
gedachten voor. Zoo zou, naar het hier-geteekende beeld,
Jezus h.v., tijdens zijn verblijf in Egypte, als tienjarige
knaap vertoefd hebben aan het hof van den Pharao en
daar veel wijsheid hebben opgedaan, etc.

Als hij Jezus' optreden onder het volk beschrijven gaat,
stuit hij zich vrijwel aan het Schriftgegeven aan. Na de
keuze van Zijn discipelen heet het als volgt: „Hoe zal ik
nu wagen, den Meester te tekenen! Zijne persoonlijkheid
is niet te beschrijven. Niemand, die haar heeft ontmoet,
laat zij kund. Zij is overweldigend, niet alleen door haar
oetmoed en zachtheid, veel meer nog door haar werk-
kracht en haren toorn, heilig gloeiende verontwaardiging
zooals men elders niet heeft aanschouwd. De menschen
kunnen niet genoeg zien naar den man met de slanke, de
beerlijke gestalte. Daar is zijn hoofd met de licht ge-
krulde, kastanjebrune haren, die op zij en van achteren
zicht en licht afvallen op de schouders. Daar is zijn
breed, wit voorhoofd, dat, beschadwd door die lokken-
praet, geen zonnestraal kan verbranden. Niet als bij de
Joden, veelmeer gelijk bij de Grieken is de neus recht en
krachtig, en de volle, roode lippen zijn door een dichten
baard omgeven. En dan die oogen, die groote, zachte

klagen over de wijze, waarop hij in een onzer bladen
was aangevallen“.

Dit doet mij vragen: wordt door deze vergelijking
aan de bedoelde polemiek geen proportiën opgedrongen,
die zij in geen geval heeft? Zelf hebt gij daarvan blij-
baar iets gevoeld, toen gij zeidet, dat men zich van
de krenkende wijze, waarop Voetius en Maresius elkan-
der aanvielen, thans nauwelijks een voorstelling maken
kan. Behoorde dit alleen geen reden te zijn om tusschen
de beide gevallen geen parallel te trekken? Trouwens,
wanneer men kennis neemt van de wijze, waarop heden
ten dage wel polemiek wordt gevoerd (en dan heb ik
volstrekt niet het oog op de bestrijdingsmethode door
de socialistische en communistische pers, maar ik denk
b.v. aan de artikelen in „De Maasbode“ van de vorige
week, waarin prof. Dr. van Bakel onderhanden werd
genomen om zijn kritiek op een boek van pr. Dr. van
Ginneken) dan verstout ik mij om te beweren, dat
noch door mij noch zelfs door mijn opponent „de
scherpste en vinnigste wapenen“, welke in onzen tijd
worden gebruikt, voor den dag werden gehaald.

Maar dit niet alleen.

Hebben Voetius en Maresius jarenlang elkander be-
streden, het was U immers bekend, dat dit allerminst
in mijn bedoeling lag. In „De Reformatie“ van 4 Jan.
j.l. gaf ik uitdrukkelijk te verstaan, dat ik van mijn
kant de polemiek op het onderhavige punt afbrak. En
dat niet uit zekere hooggevoelendheid, omdat ik met
mijn opponent niets meer van doen wilde hebben,
maar louter en alleen om den broederlijken
vrede niet in gevaar te brengen. Mag ik, wat
ik toen schreef, nog eens laten afdrucken? Ik ver-
klaarde dan:

„Inmiddels wil ik van mijn kant die onverkwikkelijke
geschiedenis niet langer laten voortduren.“

Ons blad moet op dit punt met een schoone lei het
nieuwe jaar ingaan.

Het kan noodig zijn het optreden van eenigen broe-
der openlijk af te keuren.

Niemand minder dan de apostel Paulus ging hierin
voor.

Maar aanhouden tot dat die broeder ongelijk heeft
bekend is o. i. niet geoorloofd.

Dat zou het karakter krijgen van twisten.

En Gods Woord leert het ons: doet geen ding door
twisting of ijdele eer.

Daarom wil ik verder over de zaak heen stappen.

Niet... mits Dr v. d. V. S. het ook doet.

Maar zonder enig mits.

Mocht ik Dr v. d. V. S. in eenig opzicht beledigd heb-
ben — dit zou dan tegen mijn bedoeling in zijn geschied
en ik ben er mij niet van bewust — dan bied ik hem bij
deze gaarne mijn verontschuldiging aan.

Waar ik mij door verschillende zijner uittalingen in
publieken, maar meer nog in partikulieren geschrifte
gekrenkt voel, is hem dit mijnerzijds, ook zonder dat
hij er eenig excuus voor vraagt, van harte vergeven.

Zal ik in de artikelenreeks, waarin ik de stelling be-
strijd, dat de ouders bij den doop van hun kinderen ook
zelf mee den doop ontvangen, uit den aard der zaak
meermalen den naam van Dr v. d. V. S. moeten noe-
men, zoo bedenke men, dat ik precies hetzelfde zou
neerschrijven, indien een ander die stelling had ver-
kondigd en er dies geen aasje persoonlijks in schuilt.
Men leze desnoods voor Dr v. d. V. S.: Willemsse of
Pieterse.

Bij het begin des jaars reiken we dan Dr v. d. V. S.
publiekelijk de broederhand toe, een hand trouwens die
alties broederhand bleef en nooit werd ingetrokken.

P. S. Na het afdrucken van het boven-
staande ontvang ik de circulaire, door
Dr v. d. V. S. aan de Kerkeraden geadres-
seerd. De groote felheid en de vele on-
redelijkheden in dit stuk geven mij
nochtans geen aanleiding aan mijn
artikel iets te veranderen of toe te
voegen. Ik wil ook nu vooral het laa-
ste gedeelte onderlijnen.

Of er in de geschiedenis onzer kerkelijke pers een
voorbeeld van zulk een vrijwillige en eenzijdige ont-
wapening bestaat, weet ik niet. Ik was het mij vol-

oogen met het ongewone vuur. Een vuur, dat helder en
warm schijnt in het gewone leven, maar somtijds straalt
in krachtigen gloed van geluk, of in misnoegen flinkt,
gelijk het onweer van den Libanon in den zomernacht“.

Onze gevangene leeft dan heel Jezus' leven als opnieuw
mee, vergezelt Hem a. h. w. op Zijn tochten en laat Zijn
werken ons zien, Zijn woorden hooren. Het heeft geen
zin dat alles breeder nu na te gaan. Het slot, Jezus' laa-
ste woord vóór zijn Hemelvaart, luidt aldus:

„Gaaf dan nu heen. Begeef u naar de armen en ver-
troost hen, naar de zondaren en heert hen op. Gaaf naar
alle volkeren en heert hen al hetgeen ik u heb gezegd. Wie
in mij gelooft, zal zalig zijn. Ik ben de weg, de waarheid
en het leven. Ik ga nu tot den Vader. Mijn geest en mijn
kracht laat ik u na: voor de oogen mijn licht, voor de
tongen mijn woord, voor de harten mijn liefde. En voor
de zondaren genade...“

Daarna lezen wij dit gebed van den ter dood veroor-
deelden, leven-van-Jezus-schrijver: „God en Vader. Ik
dank u, dat gij mij het voorrecht hebt geschonken, het
leven, lijden en de opstanding van uw eniggeboren
Zoon te overdenken, en in zijn woorden en beloften ver-
kwikking te vinden in dezen tijd vol angst. In de kwel-
lende onzekerheid, die verschrikkelijker is dan de dood,
heb ik moed geput uit de machtige lessen des levens en
troost gevonden in de verschijning van mijnen Verlos-
ser. De heilige boetelingen hebben mijn hoop versterkt.
Ter wille van den gekruisigde Heiland, O Heer, vervul
het hart van mijn koning met mededoogen; of als 't God
wil, sterven, dan zooals Dismas stierf. † Alleen vergeving
in Jezus' naam roep ik tot u, o Vader, smeek ik om ge-

komen bewinst, dat het afzien van verdere verdediging
voor mij onaangename gevolgen kon hebben. Deze zijn
ook niet uitgebleven. Toch heb ik geen berouw over
die daad. Mijn verlangen om broedertwist te voor-
komen is er sedert 4 Januari eer sterker dan zwakker
op geworden. Maar gelooft U nu ook niet, dat, indien
hetzij Voetius hetzij Maresius zich had vermand om
een dergelijk besluit te nemen, hun strijd een geheel
ander verloop zou hebben gehad? Daarom gaat dunkt
mij de vergelijking door U getrokken, mank. Ze wekt
een overdreven voorstelling van het geschil. Het doet
mij werkelijk leed, dat Gij Uw lezers aan mijn ver-
klaring met geen woord hebt herinnerd. Natuurlijk is
opzet Uwerzijds hier buitengesloten. Toch geloof ik,
dat bij een zuivere beoordeeling mijn artikel van 4 Jan.
mee als voornamelijk faktor heeft te gelden.

Mijn bede om een eerste corrigendum
komt dan ook hierop neer: zoudt Gij niet
willen erkennen, dat Uw vergelijking
aan de gevoerde polemiek een al te don-
ker aanzien gaf?

Vervolgens.

Ik lees in Uw artikel: „Maar deze kritiek liep ten slotte
uit in een persoonlijke aanval op hetgeen Dr van der
Vaart Smit als de niet met name genoemde medewerker
onder het opschrift: „van gereformeerde zijde schrijft
men ons“ in de Nieuwe Rotterdammer Cou-
rant schreef. Het valt niet te ontkennen, dat de wijze,
waarop die aanval geschiedde van zekere persoonlijke
verbittering blijk gaf“.

Vooral de laatste woorden troffen mij pijnlijk.

Om van zekere persoonlijke verbittering blijk te ge-
ven, moet die er ook zijn.

En nu kan ik U in alle oprechtheid verzekeren, dat ook
zelfs een wortel van bitterheid jegens Dr v. d. V. S. in
mijn hart niet wordt of werd gevonden.

Ik ken U te goed, dan dat Gij deze verzekering niet
aanstands van mij zoudt willen aanvaarden.

Toch meen ik van de waarheid daarvan tot op zekere
hoogte zelfs het bewijs te kunnen leveren.

Zekere persoonlijke verbittering onderstelt toch altijd
een persoonlijke relatie.

Welnu, een bepaald persoonlijke relatie heeft er tus-
schen Dr v. d. V. S. en mij nooit bestaan.

Daarvoor ken ik hem te weinig.

De keeren, dat ik hem in mijn leven ontmoette, zijn ge-
makkelijk te tellen. Als ik hem soms heb gesproken, was
dit steeds vluchtig en immer bij gelegenheid van ver-
gaderingen. Indien ik mij niet vergis, heb ik slechts een-
maal geschreven — en dat juist in de laatste maanden
en in mijn kwaliteit van redacteur. Ik heb er niet het
minste bezwaar tegen, indien hij dit schrijven zou willen
publiceeren. Velen, die jarenlang vertrouwelijk met mij
hebben omgegaan, hebben mij nog nooit over Dr v. d. V. S.
hooren spreken, wat toch licht zou zijn geschied, indien
er „zekere persoonlijke verbittering“ in mij huisde. In
den omgang met enkele anderen kwam het gesprek wel-
eens op hem. En ofschoon ik het over het geheel niet
raadzaam acht, dat partikuliere gesprekken op de pu-
blike markt komen, durf ik in dit geval wel voor te stel-
len: indien iemand ooit zekere persoonlijke verbittering
jegens Dr v. d. V. S. bij mij ontwaarde, zal hij mij een
genoegeen doen dit openlijk uit te spreken. Ik stel de ko-
lommen van deze rubriek daarvoor te zijner beschikking.

Nee, wanneer ik kritiek op hem oefende, was dit louter
en alleen om wat hij SCHREEF. En dan was mijn
kritiek in persoonlijk gesprek altijd zachter dan die in de
pers. Trouwens, dat is zoo mijn gewoonte. In de pers
heeft men de problemen scherp te stellen, zoodat ieder ze
begrijpt. Tegenover vertrouwden is zulk een scherpe
probleemstelling nieraard niet zoo nodig. Men spreekt
daarbij ook niet in het algemeen belang, iets, wat in de
pers steeds moet gebeuren.

Om de bezadigdheid, waarmee Gij de pen voert, kan ik

nade, om genade voor den zondaar. Amen“.

Dit boek heeft juist vanwege deze zeer eigenaardige
inkleeding en de dichterlijke vrijheid, die de schrijver er
zich in veroorlooft, veel tegenspraak ondervonden.
Rosegger zelf echter heeft het verdedigd als een „waar-
achtige, persoonlijke belijdenis“ en als „de geconcen-
treerde grondstemming van al zijn geschriften en het
grondideaal van zijn levenshouding“.

Ondanks ook alle bezwaren onzerzijds, die zich, zoo-
als verstaanbaar, bovenal richten tegen de zoo subjectieve
trekken van dit Jezus-beeld, dient erkend, dat Rosegger
een schoonen greep deed, toen hij een Heiland teekende,
die ook wist door te dringen tot binnen de gevangenis-
muren om Zich over te buigen tot een ter dood veroor-
deelden misdadiger. Diè trek draagt i. e. g. het beeld van
den Christus der Schriften ook.

† Tot recht verstand diene, dat een verzoek om gratie tot
den koning gericht was. Dismas is de moordenaar aan het
kruis.

1) Vertaling van Dr J. Harderschee. Tweede druk. Amster-
dam, Van Holkema en Warendorf. (z.j.).

2) A.w. pg. 19/21.

3) A.w. pg. 110/1.

4) A.w. pg. 240/1.

5) Zie: Jezus im Urteil der Jahrhunderte, von Gustav Pfann-
müller, pg. 464.